

DOPRINOSI DR. SC. STANKA PIPLOVIĆA VALORIZACIJI TROGIRSKE BAŠTINE

UDK: 72-0.52Piplović,S.: (497.584Split)
904:72(497.583Trogir)Piplović,S “652”“653”“023”
908:725.826(497.593Split)Piplović,S 93/94
Primljeno: 17. kolovoza 2022.

dr. sc. DANKA RADIĆ
Radićeva 18
21223 Okrug Gornji, HR
drdankaradic@gmail.com

Arhitekt i dr. sc. povijesti umjetnosti Stanko Piplović autor je brojnih sintetskih pregleda, znanstvenih studija, knjiga i rasprava, posebno onih koje se tiču graditeljskog nasljeđa Dalmacije i urbanističko-arhitektonskog razvoja Splita, koji u svojim istraživanjima nije zaobišao ni grad Trogir. Stoga u ovom radu donosim pregled inih o graditeljskom nasljeđu grada Trogira i ukazujem na njegove doprinose valorizaciji trogirske baštine.

Ključne riječi: dr. sc. Stanko Piplović, Trogir, graditeljska baština, 19. stoljeće

Iako sam za zbornik radova u čast dr. sc. Stanku Piploviću već s osobitom radošću priložila svoj skromni uradak, osjećam se dužnom svom profesoru dati hommage još jednim prilogom kojim nastojim ukazati na njegove doprinose valorizaciji trogirske baštine.¹

Arhitekt i dr. sc. povijesti umjetnosti Stanko Piplović autor je brojnih sintetskih pregleda, znanstvenih studija, knjiga i rasprava, posebno onih koje se

---

1 S velikim sam se zadovoljstvom pridružila obilježavanju jubileja svog dragog profesora Stanka Piplovića koji je bio docent na kolegiju *Povijest pomorskog graditeljstva Hrvatske* na Poslijediplomskom znanstvenom studiju *Povijest hrvatskog pomorstva*, koji je moja malenkost pohađala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru. Stoga koristim priliku da dr. Stanku Piploviću zahvalim na susretljivosti, poticajnim razgovorima i korisnim savjetima koje je kao vrstan znalac rado dijelio te na divnoj suradnji na nekim zajedničkim projektima.

tiču graditeljskog nasljeđa Dalmacije i urbanističko-arhitektonskog razvoja Splita, koji u svojim istraživanjima nije zaobišao ni grad Trogir.² Ovaj nadasve maran i neumoran istraživač, koji je za svoj rad dobio niz nagrada i priznanja, između ostaloga i Nagradu grada Splita za životno djelo,³ počeo se baviti istraživanjem trogirske baštine 70-tih godina prošloga stoljeća i to istraživanjem bogatog arhiva ugledne trogirske obitelji mletačkog podrijetla Garagnin, kasnije Garagnin-Fanfogna,⁴ koji se čuva u Muzeju grada Trogira, Knjižnici Garagnin-Fanfogna⁵ i u Historijskom arhivu u Splitu (danas Državni arhiv u Splitu). Njegova je zasluga otkriće jednog od najvažnijih predstavnika talijan-

- 2 Zdeslav Perković, *Stanko Piplović*, *Kulturna baština*, br. 30, Split 1999., 1-5; Dubravka Dujmović, *Bibliografija Stanka Piplovića 1996-1999.*, *Kulturna baština*, br. 30, Split 1999., 7-19.
- 3 Dr. sc. Stanko Piplović dobitnik je Osobne nagrade Splitsko-dalmatinske županije 2017. godine za sveukupan doprinos istraživanju povijesti i kulturne baštine Dalmacije, Odlikovanja austrijskog Crnog križa za zasluge oko podizanja novog spomenika palima u Viškom boju 1998. godine, Zahvalnice Njemačke zajednice u Osijeku za izniman doprinos istraživanju povijesti njemačkog i austrijskog naroda i njihova doprinosa u hrvatskom kulturnom krugu i rasvjetljenje dugo prešućivane povijesti kroz dugogodišnju uspješnu suradnju u okviru znanstvenih skupova *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu* 2012. godine, Povelje u znak zahvalnosti za predani rad i doprinos Društva prijatelja kulturne baštine Split prigodom 15. obljetnice osnivanja 1986. godine, Zahvalnice za izniman doprinos na očuvanju i zaštiti kulturne baštine u povodu 50. obljetnice rada Društva 2021. godine, te Nagrade Grada Splita za životno djelo 2022. godine.
- 4 Garagnini se spominju u Veneciji u 16. stoljeću, a u Trogiru su se nastanili u drugoj polovici 17. stoljeća. Orodili su se sa zadarskom obitelji 1840. godine ženidbom Katarine, jedine nasljednice obiteljske imovine, kćeri Ivana Luke Garagnina, s Antom Fanfognom, članom istaknute zadarske plemićke obitelji. Nova obitelj prema ugovoru nastavila je svoj život s prezimenom Garagnin-Fanfogna. O obitelji Garagnin vidi: Danica Božić-Bužančić, *La famiglia Garagnin: la sua migrazione in Dalmazia a lo sviluppo delle sue attività*, u: *I rapporti demografici e popolativi*, Roma 1981., 177-195; Ista, *Trogirska obitelj Garagnin i nacrt za biografiju Ivana Luke mladeg, agronoma fiziokratskog usmjerenja*, *Vartal*, br. 1-2/1994, Trogir 1994., 5-37. Ista, *Predgovor*, u: Ivan Luka Garagnin, *Ekonomsko-politička razmišljanja o Dalmaciji*, Književni krug, Split 1995., 7-73; Ista, *Ogledni vrt i perivoj Ivana Luke Garagnina, poslije Fanfogna u Trogiru*, Radovan, God. III, broj 3/2005., Trogir 2005., 7-18. Poglavlje pretiskano iz knjige Danica Božić-Bužančić, *Južna hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu*, Split 1995., 181-187, 198-218.
- 5 O knjižnici vidi: Hrvoje Morović, *O trogirskoj knjižnici Garagnin-Fanfogna*, *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske*, 3-4, Zagreb 1964., 95-106. Isto u knjizi: Hrvoje Morović, *Izbor iz djela*, Split 1988., 211-231; Fani Cega, *Povijest knjižnice obitelji Garagnin Fanfogna u Trogiru s posebnim osvrtom na namještaj i stare kataloge*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 29, No. 1/1996., 129-137; Fani

skog klasicizma, znamenitog venecijanskog graditelja i arhitekta Giannantonija Selve (Venecija, 2. 9. 1751 – Venecija, 22. 1. 1819).⁶ O Giannantoniju Selvi, istaknutom predstavniku ranoga klasicizma, koji je pridonio afirmaciji europskoga klasicizma, posebno u Trogiru, kojeg je prvi otkrio, dr. Piplović je objavio dva znanstvena rada (jedan je objavio u Veneciji); a o njemu piše i u ostalim radovima koji se tiču perivoja Garagnin.⁷ Gianluca Garagnin (1764. – 1841.), polihistorik, prvenstveno ekonomist i agronom, prirodoslovac i inspektor za šume, rude, vode i ceste, prvi dalmatinski konzervator,⁸ frankofil i

---

Cega, *Knjižnica Garagnin Fanfogna u Muzeju grada Trogira*, Informatica museologica, Vol. 29, No. 1-2/1998., 52-59.

- 6 U Veneciji je bio nadglednik javnih radova i profesor na Akademiji; autor je kazališta *Teatro La Fenice* (izgorjelo 1996., obnovljeno 2005.). Manlio Brusatin, Giuseppe Pavanello, Cesare de Michelis, *Il Teatro La Fenice*, Venecija 1987.; Maria Teresa Muraro, *Gran Teatro La Fenice*, Venecija 1996.; Selva, Giannantonio. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 18. 2. 2023. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=55311>>.
- 7 Stanko Piplović, *Arhitekt Giannantonio Selva i klasicizam u Dalmaciji*, Peristol, br. 18-19, Zagreb 1975.-1976., 117-128; Isti, *L'architetto Giannantonio Selva ed il classicismo in Dalmazia*, Arte Veneta XXX, Venezia 1976.; Isti, *Arhitektura. Pobornici klasicizma u arhitekturi Dalmacije*, Slobodna Dalmacija, Split 18. 6. 1977., 10; Isti, *Selva, Giannantonio*, u: Enciklopedija hrvatske umjetnosti 2, Zagreb 1996., 229; Isti, *Pristup graditeljstvu klasicizma u Dalmaciji*, Hrvatska obzorja 3, Split 1994., 607-620. Daljnja istraživanja o ovom arhitektu nastavila je Ana Šverko što je objavila u nizu radova i sjajnoj monografiji *Giannantonio Selva*. Ana Šverko: *Prilozi trogirskoj klasicističkoj arhitekturi*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, br. 41, Split 2005/07, 375-436; Ista, *Ferme ornée Garagninovich u Divuljama kod Trogira*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, br. 33, Zagreb 2009., 217-226; Ista, *Proces gradnje klasicističkih portala u agrarnom parku obitelji Garagnin u Trogiru*, Klesarstvo i graditeljstvo, br. 3-4, Pučišća, 2009., 49-61; Ista, *Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, br. 42, Split 2011, 337-385; Ista, *Arhitektonski projekti Antonija Noalea za obitelj Garagnin u Trogiru: Kuća za siromaha kao projektni zadatak*, Adrias, br. 18, HAZU, Split 2012., 119-139; Ista, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskoga klasicističkog arhitekta / Designs of the Venetian Neoclassical Architect Giannantonio Selva in Dalmatia*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb 2013.; Ana Šverko, Karin Šerman, *Projekti Giannantonija Selve za imanje obitelji Garagnin u Divuljama pokraj Trogira. Od kolonske kuće do vile*, Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, br. 19, Zagreb 2011., 336-349.
- 8 Stanko Piplović, *Luka Garanjin i Muzej u Zadru*, Slobodna Dalmacija, Split 13. 5. 1977., 8; Isti, *Rad Luke Garanjina na unapređenju agrariculture u Dalmaciji*, Radovi Centra JAZU u Zadru, br. 25, Zadar 1978., 299-318; Danica Božić-Bužančić, *Južna Hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu*, 198-218; Ivo Babić, *Prilog poznavanju povijesti grafičke*

mason, te i operarij trogirске katedrale, angažirao je Selvu za svoje planove i projekte preoblikovanja obiteljskog sklopa zgrada, u kojima je živio, u palaču, velikog agrarnog vrta na Travarici i ladanjskog imanja u Divuljama. Po narudžbi Gianluke Garagnina, Giannantonio Selva napravio je nacрте za više zgrada, ali ih je manji broj izveden (vrtlarova kućica i konjušnica u *Garanjinovu vrtlu*, kako ga Trogirani zovu).⁹ Najvrednije je njegovo ostvarenje ljetnikovac na imanju u Divuljama (gradnja je započela 1832.; izgrađen je samo središnji, jednokatni volumen s podrumom, reprezentativni dio s polukružnim trijemom i jonskim stupovima). O nedovršenom ljetnikovcu s pročeljem u obliku hrama s dvama vitkim stupovima s jonskim kapitelima, zamišljenom po uzoru vila podignutima prema projektima Andree Palladija, dr. Piplović napisao je poseban rad.¹⁰

Među Piplovićevim ostvarenjima na zaštiti i očuvanju spomenika kulture posebno se ističe i konzervatorski zahvat premještanja i rekonstrukcije klasicističkog ljetnikovca Garagnin u Divuljama, radi potrebe izgradnje novih objekata tadašnje vojne zrakoplovne baze u Divuljama.¹¹ Ostaci ljetnikovca premješteni su 1976. godine i ugrađeni u novu zgradu te korišteni kao kapela u vojnoj bazi

---

dokumentacije salonitanskih spomenika, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, br. 8/1982-1983., Zagreb 1985., 67-80. Isto u: Radovan, br. 3/ 2005., 19-30.

- 9 Rad Giannantonija Selve u Dalmaciji prvi se put spominje u promemoriji Dominika Garagnina, Lukina starijeg brata, iz godine 1799., a posljednje sačuvano pismo na tu temu jest Selvino pismo upućeno Luki Garagninu, iz godine 1810. Selva intenzivno projektira za obitelj Garagnin u razdoblju od godine 1800. do 1806. U Veneciji je to razdoblje upravo nakon gubitka neovisnosti Mletačke Republike, koju je Napoleon osvojio u svibnju 1797., na samom početku svoje vladavine. Napoleon je Selvu angažirao u Veneciji kao izvršitelja svoje urbane politike, pa su vjerojatno zahtjevni radovi u Veneciji razlog što je njegova suradnja s Garagninovima jenjavala. Stanko Piplović, *Pristup graditeljstvu klasicizma u Dalmaciji*, Hrvatska obzorja, br. 3, Split 1994., 607-620; Ana Šverko, *Prilozi trogirskoj klasicističkoj arhitekturi*, 375-436; Ista, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskoga klasicističkog arhitekta / Designs of the Venetian Neoclassical Architect Giannantonio Selva in Dalmatia*, 91-183.
- 10 Stanko Piplović, *Garagninov ljetnikovac u Divuljama*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 20, Split 1975., 165-188; Ana Šverko, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskoga klasicističkog arhitekta / Designs of the Venetian Neoclassical Architect Giannantonio Selva in Dalmatia*, 184-211.
- 11 Godine 1974. ukazala se potreba za izgradnjom novih objekata na ovom području čijoj je realizaciji ljetnikovac predstavljao veliku smetnju. Valja istaknuti da se ljetnikovac nalazi unutar vojne zrakoplovne baze Divulje.

Divulje. Program premještanja, izgradnje i projekt izradio je dr. Stanko Piplović; on je provodio i nadzor nad izvedbom radova uz stalnu suradnju službe zaštite što je opisao u posebnom radu o premještanju ljetnikovca porodice Garagnin u Divuljama.¹² S izlaganjem *Premještanje ljetnikovca porodice Garagnin u Divuljama* sudjelovao je na znanstvenom skupu „Skupština Saveza konzervatora Jugoslavije i Savjetovanje premještanja nepokretnih spomenika kulture u Jugoslaviji“ (Organizator: Savez društava konzervatora Jugoslavije i Nacionalni komitet ICOMOS, Beograd 21.-22. 2. 1977.). Valja istaknuti da se dr. Piplović nije bojao argumentirano boriti kad se nije slagao s odlukama kolega, poglavito u konzervatorskoj struci, te je znao javno kritizirati u polemikama, javnim nastupima u medijima i peticijama. Tako je, primjerice, u prvom broju časopisa *Radovan*, tematski posvećenom gradnji mosta preko jarka – *Foše* – između povijesne jezgre i kopna i gradnje novog mosta ili pak tunela između kopna i otoka Čiova, istočno, podalje od povijesne jezgre, dao podršku *Radovanu*, Društvu za zaštitu kulturnih dobara Trogira koji se protivio izgradnji mosta i zalagao za izgradnju tunela pod morem što je jedina varijanta primjerena gradu Trogiru. „Društvo prijatelja kulturne baštine Split pridružuje se onima koji ustaju protiv tako nerazumnog odnosa prema životnom ambijentu. Neka se prometno povezivanje Čiova rješava drugim načinima. To može biti podmorskim tunelom i trajektom, ovisno o tome što studija pokaže primjerenijim. A Trogir, sa svojim zidinama, razigranim krovovima kuća i vertikalama zvonika neka i dalje ostane slika koja ispunjava dušu ugodom“, zapisao je dr. Piplović.¹³ Na međunarodnom kolokviju „Kompleksni pristup revitalizaciji graditeljskog nasljeđa Sredozemlja“ (Organizator: Zavod za kulturu Hrvatske u suradnji s Institutom za povijesne znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Split 25. i 26. 5. 1989.) sudjelovao je izlaganjem *Recentne transformacije povijesne jezgre Trogira kao determinanta njene revitalizacije*. Na 2. kongresu hrvatskih povjesničara umjetnosti (Zagreb 27.-29. 4. 2006. Muzej Mimara. Organizatori: Institut za povijest umjetnosti i Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske Zagreb) govorio je o Trogiru, povijesnoj cjelini istrgnutoj iz prirodnog konteksta, o mostu za Čiovo i

---

12 Stanko Piplović, *Premještanje ljetnikovca porodice Garagnin u Divuljama*, Zbornik zaštite spomenika kulture, br. XXVI-XXVII, Beograd 1980., 45-50; Ivica Mlivočič, *Premješten ljetnikovac Garagnin*, Slobodna Dalmacija, Split 10. 6. 1975., 6.

13 Stanko Piplović, *Trogir grad na otočiću*, Radovan, br. 1/1997., 21-22.

pješaćkom mostu preko Foše.¹⁴

Pregledavajući arhiv obitelji Garagnin-Fanfogna u Trogiru, dr. Piplović je među brojnim spisima, ugovorima, potvrđama i bilješkama pronašao zanimljiv ugovor kojim su braća Garagnin 1805. godine uzeli u zakup od braće Manin (Lodovico Manin, 1726. – 1802., posljednji dužd Venecije) cijelu kuću u Veneciji. U tom postupku angažirali su Giannantonija Selvu kao javnog vještaka; Selva je napravio ekspertizu (pregledao zgradu, napravio njezine tlocrte, donio opis i stanje u kojem su se nalazili temelji, podovi, zidovi, konstrukcije i krov), koja je priložena ugovoru. Dio ugovora donio je dr. Piplović u objavljenom radu o zakupu kuće u Veneciji od strane braće Garagnin.¹⁵

Nakon Selvine smrti 1819. godine, Gianluca Garagnin angažirao je njegova suradnika, arhitekta Andrea Rigatta (1770. – 1814.), potom Basilija Mazzolija (1776. – 1820.). Ovaj arhitekt, zaslužan za odgoj prvih školovanih arhitekata u Dalmaciji, školovan u Rimu na Akademiji San Luca, gdje je poslije i predavao, u doba francuske vladavine došao je u Zadar, gdje je bio nastavnik arhitekture i crtanja na ondašnjem liceju, i to na preporuku slavnog kipara Antonija Canove. U Dalmaciji je Mazzoli stekao prijatelje, ugledne ljude kao što je Gianluca Garagnin, Ivan Scacoz, također iz Trogira, rektor liceja u Zadru, a kasnije hvarski biskup,¹⁶ te Luigi Armellini iz Rima, profesor elokvencije i opće povijesti na tom liceju.¹⁷ Mazzoli je po Garagninovoj narudžbi izradio nacрте za „veličanstvenu“ palaču u Trogiru. Stoga je logično da je dr. Stanko Piplović objavio i posebnu studiju o arhitektu Basiliju Mazzoliju koji je, osim nacрте za palaču Garagnin, izradio i nacрте za kazino u Splitu, vojnu bolnicu u Skradinu i novu zgradu zadarskog liceja i konvikta.¹⁸ Uvjerljiva je pretpostavka da je upravo Basilio Mazzoli autor projekta Glorijeta iz vremena francuske

14 Stanko Piplović, *Trogir, povijesna cjelina istrgnuta iz prirodnog konteksta*, u: *Zbornik II. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, Irena Kraševac (ur.), Zagreb 2006., 57-63.

15 Stanko Piplović, *Zakup kuće u Veneciji od strane braće Garagnin*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, sv. 9, Split 1977., 249-252.

16 Mirko Slade-Šilović, *Dr. Ivan Skakoc, profesor kolegija sv. Lazara u Trogiru*, Acta historiae medicinae, stomatologiae, pharmaciae, medicinae veterinariae, a. XXVI, fasc. I– II, Beograd MCMLXXXVI, 43-51; Marko Trogrlić, *Im Dienst des Schulwesens in Dalmatien Ivan Skakoc (1752-1837)*, Beč, 2013.

17 Vidi: Stanko Piplović, *Visoko školstvo i studij arhitekture u Dalmaciji za francuske uprave*, Split 2009.

18 Stanko Piplović, *Djelovanje arhitekta B. Mazzolija u Dalmaciji*, Peristil, br. 20, Zagreb 1977., 99-102; Isti, *Još nešto o radu Mazzolija u Dalmaciji*, Peristil, br. 24/1981, 137-140, 163.

uprave koji se nalazi na Batariji u Trogiru, a za koji se ustalio naziv *Marmontov spomenik*; vjerojatno jer je 1808. general Auguste Marmont naložio pukovniku Plansonnu da se na Poljani sv. Mihovila podigne spomenik zahvalnosti Francuskoj.¹⁹ Maršal Marmont²⁰ povjerio je Mazzoliju i izradu projekta za urbanističko rješenje po kojemu se trebala regulirati stara splitska obala ispred Dioklecijanove palače.²¹ O Glorijetu iz vremena francuske vlasti u Trogiru na Batariji, kao i o spomeniku caru Franji Josipu I., podignutom u parku Žudika, dr. Piplović piše i u radu *Javni spomenici u Dalmaciji iz XIX. stoljeća*.²² U članku *Graditeljstvo u Dalmaciji za francuske uprave* prikazuje djelovanje francuskih vlasti na izgradnji javnih građevina u pokrajini početkom 19. stoljeća. U tom kratkom vremenskom razdoblju, zbog ratnih prilika, posebnu je pozornost posvetio fortifikacijama i kopnenim komunikacijama potrebnima u vojne svrhe. U vrijeme francuske vlasti dogodile su se značajnije urbanističke intervencije u Trogiru. Počele su se uklanjati gradske zidine na zapadnom dijelu otočića. Naime, taj nasuti prostor ostao je neizgrađen pa se na njemu rušenje već nepotrebnih i zapuštenih zidova najlakše moglo provesti. Porušen je zid između tvrđave Kamerlengo i kule sv. Marka iz 15. stoljeća. Tako je uklonjena fizička brana i ponovno ostvaren neposredni fizički i vizualni kontakt grada s morem. Razlozi su bili i zdravstveni, pa je to postalo mjesto za ugodnu šetnju. Osim toga, vojni zapovjednik mjesta, pukovnik Louis Pleasonne naredio je da se iz unutrašnjosti grada uklone mesnice i sagrađe nove na obali. Počeo je isušivati močvare i bare na kopnenoj strani u Solinama i na Travarici koje su bile leglo komaraca uzročnika malarije. Strogo se pazilo na čistoću grada. Posebna se pozornost posvećivala komunalnim objektima. Uređen je veliki bunar Ošnjak. Radilo se i na noćnoj rasvjeti ulica, ali podosta sporo. Gradili su

---

19 Iznesena je pretpostavka da je spomenik možda bio podignut prema nacrtima obrazovanog časnika Jeana Langloisa koji se razumio u slikarstvo, a kako i sam piše, radio je na cesti prema Kaštelima i na raznim drugim poslovima uređenja i uljepšavanja Trogira. Stanko Piplović, *Djelovanje arhitekta B. Mazzolija u Dalmaciji*, Peristil, br. 20, Zagreb 1977., 99-102; Stanko Piplović, *Pristup graditeljstvu klasicizma u Dalmaciji*, 609; Ivo Babić, *Trogir, Grad i spomenici*, Split 2016., 183-184.

20 Maršal Marmont, *Memoari*, priredio i preveo Frano Baras, Logos, Split 1984.

21 Stanko Piplović, *Još nešto o radu Mazzolija u Dalmaciji*, 137-140, 163.

22 Stanko Piplović, *Javni spomenici u Dalmaciji iz XIX. stoljeća*, Anali Galerije Antuna Augustinčića, God. XXI-XXV (2001.-2005.), br. 21-25, Klanjec 2006., 239-243. S ovim izlaganjem sudjelovao je na simpoziju *Skulptura na otvorenom*, Klanjec 21.- 23. 5. 2003. Organizator: Galerija Antuna Augustinčića Klanjec.

se putovi prema okolici, kojih je do tada bilo vrlo malo. Plemići i građani u tu svrhu davali su značajne novčane doprinose. U radovima su sudjelovali domaći inženjeri i majstori. Tako je izgrađena cesta prema zapadu do Marine i prema selima u unutrašnjosti. Ipak su mnoge korisne zamisli ostale samo u projektima. Planiralo se izgraditi cestu od Trogira pored mora do Slatina na istočnom dijelu otoka Čiova, što nije ostvareno. Mislilo se i na podizanje gospodarstva. U dubokoj i od valova zaštićenoj uvali na zapadnoj strani Čiova, nedaleko od grada planirana je izgradnja brodogradilišta i državnog arsenala. Stoga je Dandolo naredio da se poravna zemljište u blizini crkve sv. Tudora (Teodora). Ali skoro promjena vlasti zaustavila je tu veliku zamisao.²³

Iz rada dr. Piplovića *Mjernici iz roda Kurir* doznali smo da je Gianluca Garagnin dao Franji Kuriru da snimi postojeće stanje palače koje je dao projektantima Selvi i Mazzoliju da mu na osnovi njih izrade nacрте adaptacije zgrada u kojima je živio i koje je namjeravao pretvoriti u palaču.²⁴ No, iako je izrađeno više projekata, ipak nisu realizirane one zamisli Gianluke Garagnina prema kojima je trebalo temeljito izmijeniti obilježja cijelog sklopa.²⁵ Razlozi su najvjerojatnije u padu Venecije 1797. godine kada plemstvo počinje siromašiti. U Trogiru je tada zavladao anarhija, pa je tom prilikom opljačkana i palača Garagnin.²⁶ U radu *Obrazovanje poljodjelaca za francuske uprave Dalmacijom* dr. Piplović je najveći dio posvetio Gianluci Garagninu, vatrenom za-

23 Stanko Piplović, *Graditeljstvo u Dalmaciji za francuske uprave*, Adrias, sv. 18, Split 2012., 75-102. *Graditeljstvo u Dalmaciji za francuske uprave* izlagao je na znanstvenom kolokviju *Civilizacijski izazovi francuskog iskustva Napoleonovog doba u Hrvatskoj i jugoistočno europskoj povijesti*, u Splitu 11.-12. 2009. (Organizatori: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatski državni arhiv Zagreb, Hrvatsko-francuska udruga Split), te na znanstvenom skupu *Klasicizam u Dalmaciji*, u Splitu 9. i 10. 6. 2011. (Organizator: Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU Split Institut za povijest umjetnosti, Centar Cvito Fisković Split).

24 Stanko Piplović, *Mjernici iz Roda Kurir*, *Kulturna baština*, br. 9-10, 1979. 45-52.

25 O palači Garagnin-Fanfogna vidi opširno: Ivo Babić, *Jedna prostorna intervencija Ignacija Macanovića u Trogiru*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Vol. 38, No. 1, 1999.-2000., 327-329; Fani Celio Cega, *Manji graditeljski zahvati i preinake na kućama obitelji Garagnin u Trogiru tijekom XVIII. stoljeća*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, br. 38, Split 1999.-2000., 339-363; Fani Celio Cega, *Svakidašnji život grada Trogira od sredine 18. do sredine 19. stoljeća*, Split 2005., 46-60; Ivo Babić, *Trogir. Grad i spomenici*, 253-261.

26 Roko Slade Šilović, *Anarhija u Trogiru godine 1797*, 37 (1914.), suppl., 15 str., Nemiri u Trogiru nakon pada Venecije.

govorniku novih slobodarskih ideja Francuske revolucije. Kao javni djelatnik posebnu pozornost posvetio je obrazovanju. Bio je istaknuti pregalac na području gospodarstva pa je radio na unapređenju poljodjelstva i tome posvetio čitav svoj život. Stoga se i u okviru nastojanja oko nove organizacije školstva naročito bavio stručnim obrazovanjem u toj grani.²⁷ Stanko Piplović i Danica Božić-Bužančić najviše su pisali kako o povijesti ove obitelji tako i o djelatnosti pojedinih članova roda Garagnin.²⁸

Valja istaknuti da je dr. Stanko Piplović bio član Savjeta projekta parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru. Na osnovi njegovih istraživanja nastali su stručni i znanstveni radovi, zanimljive studije o perivoju obitelji Garagnin-Fanfogna.²⁹ Objavljene su i u časopisu „Radovan“, Društva za zaštitu kulturnih dobara Trogira (broj tematski posvećen perivoju Garagnin), kako bi potpomogle valorizaciji i revitalizaciji perivoja i, dakako, pridonijele općoj svijesti o važnosti tog spomeničkog kompleksa. Sačuvani su arhivski podaci i nacrti po kojima je moguće u potpunosti obnoviti izgled nekadašnjeg stanja s početka 19. stolje-

---

27 Stanko Piplović, *Obrazovanje poljodjelaca za francuske uprave Dalmacijom*, u: *Francuska i Jadran (1806.-1814.) / La Francia e l'Adriatico (1806-1814)*, III. Međunarodni znanstveni skup / terzo seminario internazionale, Split, 16.-18. svibnja 2007 / Spalato, 16-18 maggio 2007, str. 155-167. Na III. međunarodnom skupu *Francuska i Jadran (1806-1814)* (Organizatori: Istituto di Ricerca delle Fonti per la Storia della Civiltà Marina Picena, San Benedetto del Tronto, Državni arhiv Split, Archivio di Stato di Ascoli Piceno, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu i Hrvatsko-talijanska kulturna udruga «Dante Alighieri» Split), Split 17. 5. 2007. dr. Piplović sudjelovao je s izlaganjem *Prijedlozi Ivana Luke Garagnina o obrazovanju poljodjelaca (Obrazovanje poljodjelaca za francuske uprave Dalmacijom)*. Isti, *Rad na gospodarskom unapređenju Dalmacije na prijelazu 19. u 20. stoljeće*, Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice, Osijek 2011., 199-228.

28 Danica Božić-Bužančić, *La famiglia Garagnin: la sua migrazione in Dalmazia a lo sviluppo delle sue attività*, 177-195.; Ista, *Trogirska obitelj Garagnin i nacrt za biografiju Ivana Luke mladeg, agronoma fiziokratskog usmjerenja*, 5-37. Ista, *Predgovor*, 7-73; Ista, *Ogledni vrt i perivoj Ivana Luke Garagnina, poslije Fanfogna u Trogiru*, 7-18. Poglavlje pretiskano iz knjige Danica Božić-Bužančić, *Južna hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu*, 181-187, 198-218.

29 Stanko Piplović, *Osnivanje javnih parkova u Dalmaciji*, Hortikultura, XLIII, broj 4, Split, 1976., str. 134-135; Isti, *Prilog proučavanju parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru*, Hortikultura, XLIII, br. 1, Split, 1976, str. 17-19; Isti, *Novi podaci o drevnom perivoju Garagnin u Trogiru*, Hortikultura 4, Split, 1977, 25-26; Isti, *Prostorno-arhitektonska revitalizacija parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, br. 16, Zagreb 1990., 59-74. Ova zadnja tri rada pretiskana su u časopisu *Radovan*, god. III, broj 3/2005., 33-52.

ća, prostorni koncept organizacije parka, raspored objekata u njemu. Postoje, naime, popisi biljnih vrsta koje su u njemu rasle, raspored cvjetnih lijeha, namjena i izgled pojedinih objekata u perivoju. Kazino bi se mogao obnoviti i dovesti u novu upotrebu.³⁰ Njegova obnova bila bi prvi korak ka revitalizaciji perivoja koji je u zapuštenom stanju. Gospodarski objekt uz sjeverni zid perivoja sastoji se od dva dijela: od jednokatne zgrade i od trijema sa stupovima i lukom, koji se nastavlja s istočne strane. Prema arhivskim podacima, taj trijem trebao je imati još dva luka nad pilonima. Rekonstrukcijom tih lukova i prostorijama iznad i pod lukovima, stvorili bi se novi prostori. Veličina tih prostorija, njihova slikovitost, slijed i ritam lukova nad rustičnim pilonima, iznad kojih bi se mogla nalaziti terasa s pogledom na perivoj, čini ovaj objekt izuzetno privlačnim. Rehabilitacijom objekata u perivoju otvorile bi se mogućnosti za gospodarske, kulturne namjene iliti ekskluzivne turističke namjene, elitni turizam kakav i zaslužuje grad po zaštitom UNESCO-a.³¹ Dakako, i grad kao cjelina dobio bi obnovom ove tako vrijedne spomeničke cjeline.³² Javna ustanova „More i krš“, čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija, kao prijavitelj u suradnji s Gradom Trogirom kao partnerom, u veljači 2016. godine podnijela je prijavu na Javni poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU „Priprema i provedba Integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi

30 Dražen Grgurević, *Park Fanfogna-Garagnin u Trogiru*, Radovan, br. 3/2005., 54-72; Isti, *Park Garagnin u Trogiru (Garagnin-Fanfogna). Program za izradu idejnog projekta*, Radovan, br. 3/2005., 81-90; Isti, *Spasimo najstariji botanički vrt!*, Radovan, br. 3/2005.96-100; Ivna Bućan, *Biljni svijet trogirskog parka Garagnin-Fanfogna nekada i danas*, Radovan, br. 3/2005., 91-95; Amalija Denich, *Park Garagnin-Fanfogna*, Radovan br. 3/2005., 76-80.

31 Danka Radić, *Gradska jezgra Trogira – Svjetska baština UNESCO-a*, Informatika Museologica, br. 28 (1-4) 1997., Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb 1997., 114-117; Ista, *Gradska jezgra Trogira – Svjetska baština UNESCO-a*, Hrvatsko slovo, br. 144, Zagreb 23. 1. 1998., 18-19. Ista, *Predgovor katalogu izložbe fotografija Andrije Karlija TROGIR – UNESCO, Povijesna jezgra grada Trogira svjetska baština UNESCO-a*, Muzej grada Trogira, 12.-19. studenog 1998.; Ista, *Predgovor Nacionalnoj filatelističkoj izložbi Svjetska baština u Hrvatskoj povodom 20. obljetnice upisa povijesne jezgre Splita s Dioklecijanovom palačom u UNESCO-ovu listu svjetske baštine*, Multimedijski centar, Split 3.-19. studenog 1999.; Ista, *Predgovor, TROGIR – UNESCO 1997. – 2017.*, Trogir, 2017., 5; Ista, *Povijesni grad Trogir – svjetska baština UNESCO-a, TROGIR – UNESCO 1997. – 2017.*, Trogir, 2017., 7-30.

32 Danka Radić, *Predgovor*, Radovan, časopis Društva za zaštitu kulturnih dobara Trogira, Danka Radić (ur.), br. 3/2005., 5-6; Stanko Piplović, *Prilog proučavanju parka Garagnin-Fanfogna u Trogiru*, Radovan, časopis Društva za zaštitu kulturnih dobara Trogira, br. 3/2005., 33-35; Isti, *Novi podaci o drevnom perivoju Garagnin u Trogiru*, 36-37.

kulturne baštine“ za projekt „Garagninov vrtal – Europski park svih Trogirana“. Na temelju Odluke o financiranju toga projekta, 5. listopada 2017. godine s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova EU-a, te središnjom agencijom za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije, potpisan je Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za projekt „Garagninov vrtal – Europski park svih Trogirana“. Projekt se odnosio na izradu projektne dokumentacije za obnovu vrijednih kulturno-povijesnih i zaštićenih kulturnih dobara u samom parku i njegovu obuhvatu. Kako je najavljeno, obnova kreće 2024. godine. Valja istaknuti da je dr. Stanko Piplović svojim istraživanjima i radovima o perivoju Garagnin, objavljenima u časopisu *Radovan* koji je bio priložen u prijavi, pridonio projektu obnove parka Garagnin.³³

Dr. sc. Stanko Piplović 80-ih godina prošloga stoljeća nastavio je rad na proučavanju dalmatinskog graditeljskog nasljeđa te se susreo s djelima Ćirila Metoda Ivekovića (Cirillo, Kirilo), arhitekta, konzervatora i fotografa (1864. – 1933). Ivekovićev fotografski opus čine vedute, arhitektonski i skulpturalni spomenici dalmatinskih gradova, ambijentalne cjeline i pejzaži. Od 1910. do polovice 20-ih godina objavio je osam mapa fotografija dalmatinske spomeničke i graditeljske baštine, prikupljene pod imenom *Dalmatiens Architektur und Plastik*. Drugo izdanje, presloženo u šest mapa u obliku monografija gradova (Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Dubrovnik te otoci Rab, Hvar i Korčula), sadržava i dokumentaciju o srednjovjekovnim spomenicima, upotpunjenu Ivekovićevim nacrtima, nastalu za njegovih konzervatorskih istraživanja. Te mape predstavljaju najpotpuniji onodobni materijal za proučavanje povijesno-umjetničkih spomenika u Dalmaciji. U njima, dakako, vidno mjesto zauzima grad Trogir. Iveković je između ostaloga projektirao i izvodio profanu arhitekturu u neorenesansnim i neogotičkim oblicima. Rezultate istraživanja dr. Piplovića objavio je u članku *Rad Ćirila Ivekovića u Dalmaciji*.³⁴ Tu, dakako, nije mogao zaobići Trogir jer je Iveković izradio i projekt za trogirsku osnovnu školu (1909.), te projekte za obnovu crkve sv. Ivana Krstitelja (1900. – 1903.) i

---

33 Ana Šverko, Igor Belamarić, Josip Belamarić, Marija Kirchner, *Park Garagnin-Fanfogna u Trogiru: integralna studija povijesno-hortikulturno-arhitektonska analiza s prijedlogom konzervatorskih smjernica za obnovu*, 2013. (elaborat/studija). PARK GARAGNIN-FANFOGNA: OBNOVA KREĆE 2024. trogirskiportal.hr URL: [www.https://trogirskiportal.hr/park-gara...](https://trogirskiportal.hr/park-gara...) Objavljeno: Apr 28, 2022. Pristupljeno 20. 4. 2023.

34 Stanko Piplović, *Rad Ćirila Ivekovića u Dalmaciji*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 13, Zagreb 1987., 5-37.

katedrale u Trogiru (1903. – 1909.). U radu minuciozno niže podatke o tijeku obnove, o Ivekovićevu pomoćniku F. Steinbaueru i majstoru zidaru Rubignoni koji je izvodio radove. Godinu dana kasnije dr. Piplović dopunjuje svoje istraživanje novim prilogom tj. novim podacima o radu Ćirila Ivekovića.³⁵

Mada je područje znanstvenoga interesa dr. Piplovića povijest dalmatinske graditeljske baštine u najširem smislu te riječi, ipak, sumiramo li s povijesne distance njegov rad, jasno se uočava da se ponajviše bavio graditeljskom baštinom Splita kojemu je 2008. i 2015. godine posvetio knjige *Izgradnja Splita između svjetskih ratova* i *Izgradnja Splita u XIX. stoljeću*, objavljene u izdanju Društva prijatelja kulturne baštine Split. Dakle, iako je opus dr. Piplovića najviše vezan uz grad Split, on se uvijek vraća Trogiru. Zahvaljujući njegovu istraživanju u Ratnom arhivu u Beču, Historijskom srhivu u Splitu, kao i u ondašnjim dnevnim listovima (*Smotra dalmatinska*) nastao je, za Trogir veoma značajan, znanstveni rad o pomorskim gradnjama u Trogiru tijekom 19. stoljeća.³⁶ U njemu je autor obradio radove na pomorskim objektima koji su izvedeni u Trogiru u vrijeme francuske i austrijske uprave Dalmacijom. Početkom 19. stoljeća grad je bio potpuno zapušten. Općina je ulagala velike napore da bi pomorske vlasti konačno pedesetih godina rekonstruirale mostove koji povezuju grad s kopnom i otokom Čiovom, sanirale močvarno područje uokolo povijesne jezgre grada Trogira, produbile morsko dno i izgradile obale za pristajanje brodova. Do Velikoga rata ovi opsežni radovi, iako su se sporo odvijali, u cijelosti su završeni. Time su bili stvoreni povoljniji uvjeti života i pomorskog prometa u Trogiru. U radu je autor donio nacрте obala i mostova iz Historijskog arhiva u Splitu i Ratnog arhiva Beča. Dvije godine poslije dr. Piplović publicirao je rad o građi u Ratnom arhivu Beča kao izvoru za proučavanje fortifikacija u Dalmaciji.³⁷

Krajem 19. stoljeća, pored graditelja Josipa Slade, Ćirila Ivekovića, Eduarda Žagara, Milana Karlovca i Aloisa Hausera, u Trogiru djelovao je i Ante Bezić koji je napravio nacrt za dogradnju zgrade (poznata kao zgrada *Stude-*

35 Stanko Piplović, *Novi podaci o radu Ćirila Ivekovića u Dalmaciji*, Anali Galerije Antuna Augustinčića, br. 8, Klanjec 1988., 65-92.

36 Stanko Piplović, *Pomorske gradnje u Trogiru tijekom 19. stoljeća*, Adrias, br. 2, Split 1988., 105-116.

37 Stanko Piplović, *Građa u Ratnom arhivu Beča kao izvor za proučavanje fortifikacija u srednjoj Dalmaciji*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije XI, Split 1990., 175-178. S ovim prilogom sudjelovao je na znanstvenom skupu *670 godina zaštite arhivske građe u Splitu*, Split 4.-6. XI.1982. Organizator: Historijski arhiv u Splitu.

Lušić, po ondašnjim vlasnicima) koja se nalazi zapadno od sjevernih/kopnenih gradskih vrata u Trogiru, projekt nove crkve sv. Marte u Bijaćima te, zajedno s trogirskim arhitektom i graditeljem Josipom Slade, pregradnju Općinskog doma (Komunalne palače). Rad o ovom projektantu dr. Piplović objavio je u *Vartlu*, časopisu za kulturu, društvena i gospodarska pitanja koji od 1992. godine objavljuje Ogranak Matice hrvatske u Trogiru. Priložio je i crteže nacrtu kuća Stude-Lušić i Ivana Lušića (stanje 1899.), nacrt za pregradnju kuća Lušić-Slade i Ivana Slade za potrebe kotarskog suda (sjeverno pročelje), nacrt tlocrta i uzdužnog presjeka crkve sv. Marte u Bijaćima, te situacije arheoloških iskopina ranosrednjovjekovne crkve sv. Marte u Bijaćima i nove crkve završene 1908. godine po nacrtu ing. Kamila Tončića. Ovaj nacrt nastao je vjerojatno kao plod dugogodišnje suradnje s don Franom Bulićem pri arheološkim istraživanjima, naročito antičkih spomenika Solina i Splita.³⁸ O graditelju Anti Beziću pisao je dr. Piplović u katalogu izložbe održane u Muzeju grada Splita, potom u organizaciji „Radovana, Društva za zaštitu kulturnih dobara Trogira u Muzeju grada Trogira.”³⁹

Za časopis *Vartal* dr. Piplović je napisao još šest priloga. Jedan je o fortifikacijama u Trogiru u 19. stoljeću, u kojem je detaljno opisao njihovo stanje u tom vremenu, a na planovima koje je donio u prilogu ukazao na promjene oboda povijesne jezgre 1815. godine u odnosu na obod s kraja 18. stoljeća.⁴⁰ Tijekom 19. stoljeća gotovo je u potpunosti uklonjen čvrst obruč zidina, a od utvrda ostale su sačuvane tek tvrđava Kamerlengo na jugozapadnom i kula sv. Marka na sjeveroistočnom kutu otočića.⁴¹ Drugi je *O projektu kazališta u Šibeniku J. Slade*.⁴² Graditeljska djela ovog arhitekta (1828. – 1911.) u Crnoj Gori objavljena su u raskošnoj monografiji autora Slobodana Mitrovića.⁴³

---

38 Stanko Piplović, *Ante Bezić u Trogiru*, Vartal, god. I, broj 2/1992., 55-62.

39 Stanko Piplović, *Graditelj Ante Bezić*, u: *Ante Bezić 1849. – 1906.*, Split 2003., 17-24, 58-71.

40 Stanko Piplović, *Fortifikacije Trogira u 19. stoljeću*, Vartal, br. 1-2/1994., 106-111; Dr. Piplović objavio je i članak: *Primorske fortifikacije 19. stoljeća na istočnom Jadranu*, u: *Hrvatske obalne utvrde u 19. i 20. stoljeću*, Split 1993., 25-61.

41 Stanko Piplović, *Ante Bezić u Trogiru*, 55-62

42 Stanko Piplović, *O projektu kazališta u Šibeniku J. Slade*, Vartal, br. 1-2/1994, 129-130.

43 Slobodan Mitrović, *Arhitekt Josip Slade Šilović. Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877 – 1900.*, Zagreb-Podgorica 2019. Vidi i: Cvito Fisković, *Arhitekt Josip Slade*, Trogir, 1987.; Isti, *Josip Slade – arhitekt i preporoditelj*, Mogućnosti, br. 9-10, Split 1987., 949-955. Dr. Piplović napisao je prikaz knjige Cvite Fiskovića o arhitekti Josipu Sladi:

U trećem prilogu pisao je dr. Piplović o graditeljskom nasljeđu Trogira u 19. stoljeću. Rad je raščlanio na nekoliko poglavlja: Arheološki nalazi, Sustav zaštite kulturnih dobara, Zaštita spomenika, Crkva Gospa od Karmena, Crkva sv. Petra, Pregradnja općinskog doma, Palača Ćipiko, Popravci samostana benediktinki i picokara i Radovi na loži. Radu je priložio Plan povijesne jezgre Trogira s naznačenim važnijim intervencijama u 19. i početkom 20. stoljeća. Četvrti prilog dr. Piplović posvetio je dr. Frani Madirazzi, istaknutom Trogiraninu, visokom državnom službeniku, političaru i intelektualcu, povjesničaru, koji je živio na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Njegovo djelo *Povijest i uređenje dalmatinskih komuna (Storia e costituzione dei comuni Dalmati)*, pisano na talijanskom jeziku, sadrži rezultate autorova proučavanja dalmatinskih komuna u srednjem vijeku.⁴⁴ O političkom djelovanju odnosno ulozi općinskog upravitelja dr. Frane Madirazze u splitskoj sredini prije i za vrijeme Velikoga rata, uglavnom na osnovi vijesti iz tadašnjega dnevnog tiska, pisao je kasnije Ivo Uglešić.⁴⁵ U petom prilogu *Uređenje sela trogirске općine u XIX. stoljeću* dr. Piplović kronološki niže podatke o građevinskim radnjama (gradnje i dogradnje crkava, škola cesta, obala...) u selima trogirске općine Prgometu, Trolokve, Marini, Segetu, Blizni, Bristovici, Ljubitovici, Marini, Žednome, Okruku i na otoku Drveniku,⁴⁶ dok u šestom prilogu detaljno opisuje *Prilike u Trogiru za Prvoga svjetskog rata*.⁴⁷

U monografiji o Aloisu Hauseru, austrijskom arhitektu, restauratoru i arheologu, dr. Piplović donosi jedno poglavlje o Loži u Trogiru na kojoj je radio Hauser. No Hauser je, osim na Loži, radio tj. nadzirao tijek gradnja i obnova u ime Središnjeg povjerenstva na općinskom domu (Komunalna palača), katedrali, palači Ćipiko, a brinuo se i za benediktinsku crkvu sv. Ivana Krstiteља. Nakon njegove smrti, o radovima brinuli su se arhitekt Ćiril Iveković iz Građevinske sekcije Namjesništva te konzervatori Emil Förster i Max Dvořák. Između ostaloga, Hauser se zauzeo da se pokušaj otuđenja spomenika spriječi u slučaju kada je Petar Sentinella 1883. godine prodao gotičku biforu sa svoje

---

Doprinos upoznavanju graditeljstva 19. stoljeća. C. Fisković: Arhitekt Josip Slade, Trogirski glasnik, Trogir studeni 1987.

44 Stanko Piplović, *Dr. Frane Madirazza*, Vartal, god. VIII-IX, br. 1-2/1999.; 1-2/2000., 171-174.

45 Ivo Uglešić: *Frane Madirazza*, Kulturna baština, br. 44, Split 2018., 249-266.

46 Stanko Piplović, *Uređenje sela trogirске općine u XIX. stoljeću*, Vartal, 1-2/2001., 17-29.

47 Stanko Piplović: *Prilike u Trogiru za Prvoga svjetskog rata - stanje pred rat*. Vartal, br. 1-2/2014.-1-2/2015., 101-140.

kuće Emiliju Bassiju, trgovcu starina iz Venecije. Na kraju je kameni prozorski okvir zaplijenjen i 1884. predan Općinskoj upravi na čuvanje.⁴⁸

Iako se dr. Stanko Piplović uglavnom bavi proučavanjem graditeljskog nasljeđa 19. stoljeća, zna se on otisnuti i u daleku prošlost, primjerice u 13. stoljeće, kad je na međunarodnom znanstvenom skupu *Majstor Radovan i njegovo doba*, održanom u Trogiru 26. – 30. rujna 1990. godine (Organizatori: Sveučilište u Splitu, Skupština općine Trogir i Institut za povijesne znanosti sveučilišta u Zagrebu, uz pokroviteljstvo JAZU), održao izlaganje o splitsko-trogirskoj klesarskoj radionici iz 13. stoljeća. U studiji objavljenoj u zborniku radova s tog skupa detaljno je analizirao skulpturalnu i dekorativnu plastiku na zdanjima u Splitu i Trogiru, posebice na zvoncima splitske i trogirске katedrale, te romaničkog zvonika u Rabu. U vezi s djelovanjem splitsko-trogirske radionice bavio se pitanjem sudjelovanja majstora Radovana kao eventualnog graditelja u većem opsegu nego što je to rad na čuvenom portalu glavnog pročelja i nekim drugim skulptorskim ukrasima trogirске katedrale.⁴⁹ Prikaz zbornika *Majstor Radovan i njegovo doba* objavio je dr. Piplović u časopisu *Čovjek i prostor*,⁵⁰ dok je prikaz knjige Ive Petriciolija, *Od Donata do Radovana* objavio u *Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske*.⁵¹

Na međunarodnom znanstvenom skupu *Ivan Duknović i njegovo doba* 1440. – 1990., o 550. obljetnici rođenja (Organizatori: Muzej grada Trogira i Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Trogir 13. i 14. 11. 1992.), izlagao je o graditeljstvu renesanse u Trogiru. U radu u kasnije objavljenom zborniku radova s tog skupa, poput turističkog vodiča vodi nas trogirskim ulicama i zorno ilustrira renesansne uratke domaćih ali i stranih graditelja na sakralnim i profanim građevinama. Priložio je i više

---

48 Stanko Piplović, *Alois Hauser konzervator spomenika Dalmacije*, Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice, Osijek 1997., 121-134; Isti, *Alois Hauser u Dalmaciji*, Split 2002., 87-94; Danka Radić, *Zaštita spomenika u Trogiru tijekom XIX. stoljeća*, Radovan, br. 3/2005., 113.

49 Stanko Piplović, *Splitsko-trogirska klesarska radionica iz XIII. stoljeća*, u: *Majstor Radovan i njegovo doba*, Ivo Babić (ur.), Trogir 1994., 179-192; Isti, *Splitska romanička klesarska radionica*, Klesarstvo i graditeljstvo, br. 1-2, Pučišća 1993., 17-25.

50 Stanko Piplović, *Zbornik, Majstor Radovan i njegovo doba*, Čovjek i prostor, br. 11-12, Zagreb 1994., 26-27.

51 Stanko Piplović, *Pregled predromaničke i romaničke umjetnosti u Dalmaciji. Ivo Petricioli, Od Donata do Radovana*, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 1-4, Zagreb 1991., 55.

fotografija. Posebnu vrijednost ovom radu daje plan Trogira, odnosno tlocrt grada s označenim renesansnim građevinama te važnijima koje imaju dijelove ili pojedinosti iz tog vremena.⁵² Iduće 1997. godine Književni krug u Splitu objavio je knjigu Radovana Ivančevića, *Rana renesansa u Trogiru*, te je dr. Piplović načinio prikaz te knjige koji je objavljen u časopisu *Čovjek i prostor*.⁵³

Sudjelujući na ovim znanstvenim skupovima, dr. Piplović svjedočio je isticanju grada Trogira kao grada istančana kamenarstva, što je vjerojatno potaknulo njegovo zanimanje za iskorištavanje trogirskog kamenoloma u 19. stoljeću, te je u svezi s time nastao rad koji je objavio u časopisu *Klesarstvo i graditeljstvo*.⁵⁴

Jedno od najznačajnijih prinosâ dr. Stanka Piplovića gradu Trogiru jest njegova knjiga *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*.⁵⁵ Vrijednost je knjige velika s obzirom na to da graditeljsku djelatnost u Trogiru tijekom 19. stoljeća nitko nije istraživao. Kako je dr. Piplović obuhvatio veliko razdoblje od preko jednog stoljeća, graditeljski fenomeni izneseni su samo u osnovnim kategorijama. Ova je knjiga vrijedna sinteza o graditeljstvu Trogira u 19. stoljeću. Kroz nekoliko velikih poglavlja (*Izgled grada u 18. stoljeću*, *Degradacija prostornih struktura u prvoj polovici 19. stoljeća*, *Oživljavanje procesa rekonstrukcije u drugoj polovici 19. stoljeća* i *Intenzivna graditeljska djelatnost početkom 20. stoljeća*), dr. Piplović donosi sliku grada odnosno svih graditeljskih spomenika, profanih i sakralnih zdanja, utvrda, groblja, obale i luke, kao i sve promjene u i na njima tijekom 19. i početkom 20. stoljeća.⁵⁶ U poglavlju *Razmatranje o urbanističkom preobražaju* piše o osnovnim odrednicama, unutrašnjoj strukturi i vanjskoj slici grada

52 Stanko Piplović, *Graditeljstvo renesanse u Trogiru*. Ivan Duknović i njegovo doba, u: *Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića*, Trogir 1996., 117-130.

53 Stanko Piplović, *Trogir na pragu novoga vijeka*. Radovan Ivančević, *Rana renesansa u Trogiru*, Književni krug Split, 1997., *Čovjek i prostor*: arhitektura, kiparstvo, slikarstvo i primijenjena umjetnost. God. 44 (1997.), br. 9/10, 520/521, 51.

54 Stanko Piplović, *Iskorištavanje trogirskog kamenoloma u 19. stoljeću*, *Klesarstvo i graditeljstvo*, br. 1-2, Pučišća 1992., 31-35.

55 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, Književni krug, Split 1996. Stanko Piplović je 1993. doktorirao na temi *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*. Vidi: Slavko Muljačić, *Arhitekt Stanko Piplović obranio doktorsku disertaciju*, *Čovjek i prostor*, XXXX/1993, 1-6 (464-469), Zagreb 1993., 6; Gordana Benić, *Arhitekt Stanko Piplović na splitskom sveučilištu obranio doktorsku radnju „Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću“*, *Slobodna Dalmacija*, god. L, br. 15211, Split 16. 4. 1993., 15.

56 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, 7-123.

i o prigradskim aglomeracijama.⁵⁷ Podatke o arhitektima i graditeljima, kao i o poduzetnicima u Trogiru, donosi u poglavlju *Refleksije o arhitekturi*.⁵⁸ Budući da u daljnjem prostornom razvoju grada treba poštovati kontinuitet prošlosti, sadašnjosti i budućnosti jer je to jedna od polaznih odrednica u planiranju i odlučivanju o budućem prostornom uređenju, dr. Piplović u poglavlju *Odnos prema graditeljskom nasljeđu* govori o arheološkim nalazima, proučavanju nepokretnih spomenika i o sustavu zaštite kulturnih dobara.⁵⁹ Time je na najbolji mogući način zaokružio graditeljsku djelatnost tijekom 19. stoljeća odnosno donio sintezu o graditeljstvu Trogira u 19. stoljeću. Dodatnu vrijednost knjizi daje u zaključku s katalogom zgrada, popisom važnijih zgrada, novogradnji i pregradnji, planom ondašnjeg stanja povijesne jezgre Trogira s označenim važnijim građevinama koje su podignute ili pregrađene tijekom 19. i početkom 20. stoljeća te fotografijama i nacrtima tih zdanja.⁶⁰ Stoga je ova knjiga dr. Stanka Piplovića osnovni reper za sva buduća istraživanja graditeljstva u Trogiru u 19. stoljeću.

Članak dr. Piplovića o trogirskom Pantanu u 19. stoljeću, objavljen u časopisu *Radovan*,⁶¹ pridonio je, među ostalima, registraciji Pantana kao spomenika prirode. *Radovan*, Društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira, podnio je prijedlog Javnoj ustanovi za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Županije splitsko-dalmatinske da se Pantan registrira kao spomenik prirode, prema kategorizaciji postojećeg Zakona o zaštiti prirode. Časopis *Radovan* tematski posvećen valorizaciji Pantana (Blato), jednom od rijetkih močvarnih predjela na istočnoj obali Jadrana, koji predstavlja dragocjen prirodni ekosustav, na žalost u znatnoj mjeri ugrožen ljudskim aktivnostima zbog nedovoljne skrbi, svojevrsni dosje o Pantanu, u kojem je i rad dr. Piplovića, bio je priložen prijedlogu, što je na kraju rezultiralo registracijom Pantana kao ihtiološko-ornitološkog rezervata.

Dr. Stanko Piplović napisao je i zanimljivu studiju o dominikanskom samostanu u Trogiru u 19. stoljeću.⁶² U ovom radu opisao je građevinsko stanje

---

57 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, 125-130.

58 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, 131-135.

59 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, 137-145.

60 Stanko Piplović, *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, 147.

61 Stanko Piplović, *Trogirski Pantan u XIX. stoljeću*, *Radovan*, br. 2/1998., 68-72.

62 Stanko Piplović, *Dominikanski samostan u Trogiru u XIX. stoljeću*, *Radovi zavoda HAZU Zadru*, br. 41, Zadar 1999., 213-222; Isti, *Dominikanski samostan u Trogiru u XIX. stoljeću*, *Mogućnosti*, br. 10-12, Split 2000., 73-80. Na znanstvenom skupu *Dani Cvi-*

u kojem se nalazio sklop srednovjekovnog samostana dominikanaca tijekom 19. stoljeća. Naveo je dominikance koji su boravili u to vrijeme u samostanu, njegovo korištenje i radove koji su izvedeni radi održavanja i popravaka. Iako su radovi bili opsežni zbog dotrajalosti pojedinih dijelova, nisu bitnije narušili njegov prostorni raspored ni izgled. U to vrijeme potpuno je promijenjen krov, uređena unutrašnjost crkve, nabavljen namještaj i restaurirane su slike: Jacopo Palma Mlađi, *Obrezanje Krista* (1607.), sliku je restaurirao u Beču Eduard Gerish 1875. godine; Giovanni Battista Argenti, *Bogorodica od Presvetoga Ružarija* (1601.), slika je restaurirana u Beču 1912. godine.⁶³

Iduće 2000. godine, u radu o izgradnji duhanskih stanica u Dalmaciji dr. Piplović najopširnije piše o zgradi Režije duhana (Duhanki) u Trogiru. Iznosi historijat uvođenja kulture duhana u Dalmaciji koncem 19. stoljeća. Ta industrijska biljka bila je od velike koristi za unapređenje gospodarstva pasivnih krajeva, a ujedno kao državni monopol važna stavka u budžetu. U radu je dr. Piplović prikazao organizaciju uzgoja i podizanja stanica za otkup duhana. Kroz tu izgradnju uvedeni su novi arhitektonski programi te armiranobetonski konstruktivni sustav kao novo pogodno sredstvo premošćavanja većih raspona.⁶⁴

U studiji *O prostoru i gradnjama na Velom i Malom Drveniku u XIX. stoljeću*, objavljenoj u *Zborniku otoka Drvenika*, dr. Piplović zaključuje da na drveničkim otocima nisu ostvareni neki pomaci; nije se riješila komunalna oprema, prostorna infrastruktura niti izgradnja nekih značajnijih gospodarskih ili kulturnih objekata. Ostala je to i dalje siromašna i izolirana zajednica, iako je bilo pokušaja da se prostor humanizira izgradnjom određenih javnih sadržaja, prvenstveno zbog ograničenih prirodnih resursa i nepovoljnog položaja. Intenzivniji razvitak u širem okruženju imao je za posljedicu promjenu strukture i iseljavanja sta-

---

te Fiskovića (Organizatori: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Gradski muzej Korčula, MH Orebić, Filozofski fakultet Zagreb, Nacionalni park Mljet i Ministarstvo kulture Povjerenstvo za zaštitu spomenika kulture Split, Orebić, Mljet i Korčula 16.- 20. 9. 1998.) sudjelovao je s izlaganjem *Dominikanski samostan u Trogiru u 19. stoljeću*.

63 O slikarskoj baštini u crkvi sv. Dominika vidi: Radoslav Tomić, *Trogirska slikarska baština od 15-20. stoljeća*, Matica hrvatska, Ministarstvo kulture RH, Konzervatorski odjel, Zagreb-Split, 1997., 97-117; Stanko Piplović, *Dominikanski samostan u Trogiru u XIX. stoljeću*, 215-216.

64 Stanko Piplović, *Zgrade režije duhana u Dalmaciji*. u: *Grad za 21. stoljeće*, Karlovac 2001., 312-329. S ovim radom sudjelovao je na prvom hrvatskom simpoziju o preobrazbi industrijskog nasljeđa u novu urbanu – pejsažnu scenografiju, Karlovac 20. i 21. 6. 2000. Vidi katalog izložbe na tu temu: Aleksandra Bilić Petričević, *Izložba nacrta zgrade Režije duhana u Trogiru, katalog izložbe*, Muzej grada Trogira, 3.-30. kolovoza 2020.

novništva.⁶⁵ U Vinišćarskom pak zborniku objavljuje nacрте za crkvu u Vinišću. Kako je crkva Blažene Djevice Marije u Orihovici bila mala, trebalo je sagraditi novu. Inženjer Eugen Walach napravio je 1893. godine nacrt za novu, mnogo veću crkvu križnog tlocrta i eklekticističkih oblika, dok je arhitekt Ćiril Iveković, referent za bogoštovne gradnje, predložio rješenje u obliku izdužene jednobrodne građevine bez posebnih stilskih obilježja. Iako su sve pripremljene radnje za gradnju bile završene 1911. godine, crkva je podignuta tek tridesetih godina 20. stoljeća.⁶⁶ U radu *Crkve u Dalmatinskoj zagori iz XIX. stoljeća* posebno poglavlje posvećuje crkvama u zagorskom dijelu Trogirske općine, u Prgometu, Labinu, Trolokvama, Prapatnici, Blizni i Ljubitovici.⁶⁷ Dakako, valja spomenuti i Piplovićev prilog velikoj izložbi *Zagora nepoznata zemlja* u Klovićevim dvorima, o crkvama, javnim građevinama i prometnicama u 19. stoljeću.⁶⁸

Dr. Piplović, kao jedan od ponajboljih poznavatelja splitsko-trogirskog graditeljstva 19. stoljeća, za zbornik *Župa Sv. Jakova. Ćiovo – Trogir* piše o važnijim gradnjama na prostoru župe sv. Jakova tijekom pretprošlog stoljeća, koje govore o minulim ambicijama i konjunktturnim razdobljima kao što su pregradnja gata na Ćiovu, proširenje obale, izgradnja kuća prema projektima Josipa Slade, izgradnja nekadašnje trogirске industrijske zone, tj. tvorničkih postrojenja poput tvornice Madirazza za preradu buhača, tvornice za preradu plave ribe Torbe i Madirazze, prelijepa zgrade duhanske režiје. Piplović se osvrće i na historijat ranih konzervatorskih zahvata u ovom području.⁶⁹ Rad o tvornicama za preradu ribe u Dalmaciji objavio je u Italiji.⁷⁰

U Zborniku Stjepana Obada, radom *Uvod u neorenesansnu arhitekturu Dalmacije* prati razvoj arhitekture prve polovice 19. stoljeća kako u većim urbanim središtima tako i u manjim mjestima. Piše o trogirskom arhitektu

---

65 Stanko Piplović, *Prostor i gradnje na Velom i Malom Drveniku u XIX. stoljeću*, u: *Zbornik otoka Drvenika 1*, Ivan Pažanin (ur.), Drvenik 2000., 401-416.

66 Stanko Piplović, *Nacrti za crkve u Vinišću*, u: *Vinišćanski zbornik 2*, Ivan Pažanin (ur.), Vinišća 2008., 37-46.

67 Stanko Piplović, *Crkve u Dalmatinskoj zagori iz XIX. stoljeća*, *Croatica Christiana Periodica*, br. 64/2009., Zagreb 2009., 69-92.

68 Stanko Piplović, *Crkve, javne građevine i prometnice u 19. stoljeću*, u: *Zagora nepoznata zemlja*, izložba u Klovićevim dvorima, Zagreb 2007., 694-707.

69 Stanko Piplović, *Prostor župe sv. Jakova na Ćiovu u XIX. stoljeću*, u: *Župa sv. Jakova, Ćiovo-Trogir*, Danka Radić (ur.) Trogir 2005., 197-208.

70 Stanko Piplović, *Fabbriche per la lavorazione del pesce in Dalmazia*, 2. Seminario sulle Fonti per la Storia della Civiltà Marinaia Picena S. Benedetto del Tronto 2000., 137-148.

Josipu Sladi koji je izradio nacрте za kazalište u Šibeniku, kuću Moretti⁷¹ i Komunalnu palaču u Trogiru.⁷²

Saksonski kralj Fridrich II. August putovao je uzduž istočne obale Jadrana te se tom prigodom zaustavio i u gradu Trogiru gdje su ga dočekali kotarski poglavar Splita Girolamo Nani i mjesni dužnosnici. Put do crkve bio je posut cvijećem, a pozdravljala su ga crkvena zvana. Obišao je botanički vrt Gianluke Garagnina iz kojega je ponio neke vrste cvijeća. Iz Trogira se kralj kočijom prevezao kroz Kaštela u Solin. Čitavo njegovo putovanje Dalmacijom dr. Piplović objavio je u *Godišnjaku njemačke zajednice*.⁷³ U istom godišnjaku pisao je o posjetu cara Franje Josipa I. Dalmaciji 1875. godine, koji je za posjeta Trogiru bio usidren u uvali Saldun na otoku Čiovu,⁷⁴ te o nadvojvodi Franzu Ferdinandu u Dalmaciji i Istri koji je osobito bio vezan za povijesni gradić Trogir. Za boravka u Trogiru obišao je crkve sv. Ivana i sv. Barbare te pregledao nacрте za gradnju nove škole na južnoj obali grada.

Nadvojvoda je izrazio bojazan da bi ta zgrada, posvećena carevom jubileju 60 godina vladanja, svojim modernim i skromnim oblicima, kako je predložena, mogla pokvariti sliku srednjovjekovne urbane cjeline u pogledu s mora. Kad je Općinsko upraviteljstvo saznalo za prigovor odlučilo je udovoljiti nad-

71 Vidi: Danka Radić, *Pomorska obitelj Moretti*, Trogir-Rijeka 2008.

72 Stanko Piplović, *Uvod u neorenesansnu arhitekturu Dalmacije*, u: *Zbornik Stijepa Obada*, Zadar-Split-Zagreb, 2010., 501-526. Na VIII. danima Cvita Fiskovića sudjelovao je s izlaganjem *Neorenesansna arhitektura u Dalmaciji* (Kotor 9. listopada 2004. Organizatori: Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Konzervatorski odjel Ministarstva kulture republike Hrvatske u Splitu, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu, Gradski muzej Korčula, Matica Hrvatska Orebić).

73 Stanko Piplović, *Putovanje Friedricha II. Augusta Dalmacijom*, *Godišnjak njemačke zajednice*, br. 22, Osijek 2015., 151-168. *Putovanje Friedricha II. Augusta Dalmacijom* referirao je na Međunarodnom znanstvenom skupu *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu 22* (Osijek 7.- 9. 11. 2014. Organizator: Njemačka zajednica Osijek).

74 Stanko Piplović, *Car Frane Josip u Dalmaciji 1875. godine*. Dal' Casa, Split 2005., 16-17; Isti, *Posjet cara Franje Josipa I. Dalmaciji 1875. godine*, *Godišnjak Njemačke zajednice*, br. 23/2016., Osijek 2016., str. 105-126. S izlaganjem *Car Frane Josip u Dalmaciji 1875. godine* sudjelovao je na IX. znanstvenom skupu *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu* (Osijek 14.-16. 10. 2005. Organizator: Njemačka narodnosna zajednica Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj). *Posjet cara Frane I. u Dalmaciji* izlagao je na XXIII. znanstveni skup *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu*, u Osijeku 5.-7. 11. 2015. (Organizator: Njemačka zajednica Osijek).

vojvodi. Općina je, sa zakašnjenjem, 1910. godine na istočnom dijelu grada u parku Žudika podignula spomenik s carevim poprsjem na visokom postolju, rad kipara Rosandića. Uoči slavlja, Općinsko upraviteljstvo objavilo je narodu proglas. Grad je bio svečano ukrašen državnim i hrvatskim zastavama. Stigli su namjesnik Niko Nardelli i predsjednik Dalmatinskog sabora dr. Vicko Ivčević. Na obali su ih dočekali načelnik Niko Madirazza, svećenstvo na čelu s pomoćnim biskupom Vicencijem Palunkom i opat Josip Sentinella te predstavnici vlasti, školska djeca, glazba. Osim njih prispjeli su parnim brodom *Spljet* vojni zapovjednik Dalmacije podmaršal Karl Fanta i upravitelj Okružnog financijskog ravnateljstva u Splitu Tacconi. Bojnim brodom *Babenberg* došao je zapovjednik ratne mornarice Montecuccoli. Nadvojvoda Ferdinand je 2. prosinca iz Beča poslao brzozav u kojem je izrazio zadovoljstvo tim činom. Zahvalio je i načelniku Madirazzi i ostalim sudionicima koji su sudjelovali u slavlju i poručio da će se i dalje zauzimati oko čuvanja spomenika Dalmacije, osobito Trogira. U to vrijeme gradila se u Trogiru na južnoj obali i nova sudska zgrada. Ferdinand je i za nju prigovorio da ni ona u stilskom pogledu ne odgovara starinskom obilježju grada. Stoga je i ovaj nacrt po naredbi Kotarskog poglavarstva u Splitu preinačen. Inače se založio i za zaštitu i zabranu izvoženja umjetničkih predmeta iz pokrajine.⁷⁵ Dr. Piplović napisao je iscrpan rad o Središnjem povjerenstvu za spomenike u Beču i graditeljskom nasljeđu Dalmacije. Detaljno je opisao organizaciju i pregled djelovanja Središnjeg povjerenstva za istraživanje i čuvanje povijesnih i umjetničkih spomenika u Beču na području Dalmacije (tijek sjednica). Naveo je sve konzervatore, između ostalih i trogirskoga Gian Domenica Fanfognu-Garagnina, koji je bio prva osoba koja se službeno bavila samo spomenicima Trogira i njegove okolice.⁷⁶ S obzirom na značaj Trogira, koji obiluje pokretnim i nepokretnim spomenicima kulture, često je bio tema sjednica Povjerenstva. Rad Povjerenstva u Hrvatskoj do tada nije sustavnije obrađivan, iako je njegov utjecaj bio odlučujući u doba kada su se rje-

---

75 Stanko Piplović, *Nadvojvoda Franz Ferdinand u Dalmaciji i Istri*, Godišnjak njemačke zajednice, br. 24/2017, Osijek 2017., 203-230. Na XXIV. znanstvenom skupu *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu*, (Osijek 4.-6. 11. 2016. Organizator Njemačka zajednica Osijek) sudjelovao je s izlaganjem *Frane Ferdinand u Dalmaciji i Istri*).

76 Danka Radić, *Zaštita spomenika u Trogiru tijekom XIX. stoljeća*, Muzeologija, br. 37, Zagreb 2000., 68-69; Ista, *Zaštita spomenika u Trogiru tijekom XIX. stoljeća*, Radovan, br. 3/2005., 103, 106.

šavala temeljna pitanja odnosa prema materijalnim svjedočanstvima.⁷⁷ Osim domaćih konzervatora Andrića, Glavinića, Alačevića, Bulića, koji su radili na trogirskim spomenicima, povremeno su dolazili i članovi Središnje komisije iz Beča. Alois Hauser, o kojemu je dr. Stanko Piplović napisao monografiju, koji je surađivao na obnovi crkve sv. Ivana, općinske palače i lože; Alois Riegl radio je na crkvi sv. Ivana, na katedrali i dominikanskom samostanu; Max Dvořák surađivao je na crkvi sv. Barbare itd. Zbog toga i ne čudi velik utjecaj austrijske konzervatorske škole i njezinih profesora A. Riegela i M. Dvořaka. Graditelji koji su pridonijeli izgradnji grada bili su Trogirani V. Andrić, J. Slade te B. Mazzoli. G. Selva, A. Hauser, A. Bezić, V. Paut, P. Koludrović, Č. Iveković, M. Karlovac, J. Monti i E. Žagar. O braći Žagar, na osnovi arhivskih istraživanja, dr. Piplović napisao je opširnu studiju obogaćenu nacrtima. Eduard Žagar radio je u Trogiru na stabilizaciji zvonika stolne crkve, novoj zgradi suda, zgradi režije duhana, zgradi bivšeg samostana sv. Lazara, na franjevačkom samostanu na Dridu, te na cisterni i skladištu F. Halbärtha na Čiovu.⁷⁸

U članku *Dalmatinski plemići u 19. stoljeću*, dr. Piplović, među ostalima, navodi i trogirske plemiće: Alberti, Andreis, Califfi, Cambi, Capogrosso, Cassotti, Celio Cega, Cippico, Dragazzo, Dudan, Garagnin-Fanfogna, Michieli Vitturi, Paitoni i Rosignoli.⁷⁹

Za zbornik *Naše more / Mare nostrum 1069. – 2019.* dr. Piplović pisao je o vojnopomorskoj hidroavionskoj bazi u Divuljama između svjetskih ratova. Nastupom 20. stoljeća ubrzano se u svijetu razvijala civilna i vojna avijacija. Za vrijeme austrijske uprave Dalmacijom udareni su temelji pomorskom vojnom zrakoplovstvu. Baze su izgrađene na jadranskoj obali kao potpora ratnoj mornarici. Nakon Prvoga svjetskog rata Jugoslavija je preuzela infrastrukturu i avione te dalje usavršavala organizaciju i sustav zapovijedanja. Glavne hidrobaze bile su u Kumboru i Divuljama gdje je stacioniran veći broj aparata raznih tipova i obučavali su se piloti. U radu dr. Piplović temeljito i iscrpno govori o hidroplanskoj postaji Divulje, o Pomorskoj zrakoplovnoj školi, gradnji objekata, tipovima hidroaviona, svečanostima i natjecanjima, promidžbi, havarija-

77 Stanko Piplović, *Središnje povjerenstvo za spomenike u Beču i graditeljsko nasljeđe Dalmacije*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, br. 28, Zagreb 2004., 7-34.

78 Stanko Piplović, *Graditelji braća Žagar*, Kulturna baština, br. 32, Split 2005., 325-354.

79 Stanko Piplović, *Dalmatinski plemići u 19. stoljeću*, Glasnik Hrvatskog plemićkoga zbora 1, Zagreb 2018., 50-64.

ma, ljudstvu i Drugom svjetskom ratu. Sve to zorno predočava i fotografijama baze u Divuljama i hidroaviona.⁸⁰

U recentno izašlom i promoviranom zborniku *Osam stoljeća štovanja Gospe od Anđela i prvog franjevačkog samostana u Trogiru*, dr. Piplović priložio je rad o građevinskom sklopu franjevačkog samostana na Travarici u Trogiru kroz prošlost, u kojem obrađuje stari i sadašnji prostorni sadržaj na Travarici, prati njihove graditeljske mijene kroz stoljeća, prikazuje, analizira i tumači isprave i literaturu te sačuvane fizičke ostatke zgrada i groblja, te procjenjuje vjerojatni sljed promjena vezanih za izgradnju i kasnije preinake franjevačkog samostana i crkve Gospe od Anđela u njegovu sklopu.⁸¹

Dr. Piplović je 2020. godine bio član povjerenstva na obrani doktorskog rada Marijana Čipčića o političkim prilikama i gospodarstvu u Trogiru od 1918. do 1941. godine. Autor je doktorsku disertaciju *Društveno-političke prilike i gospodarstvo u Trogiru od 1918. do 1941. godine* dopunio korištenjem novije literature, te uz određene preinake uobličio u knjigu *Trogir između svjetskih ratova (1918.-1941.)*,⁸² a u tome mu je dr. Piplović itekako pomogao stručnim analizama i relevantnim savjetima. „Razdoblje opisano u knjizi obuhvaća vremenski raspon od 23 godine, od kraja Prvoga do početka Drugoga svjetskog rata. Iako minijaturan, s oko 23.000 stanovnika na cjelokupnom komunalnom teritoriju, Trogir ipak ima obilježja grada, kako po izgledu tako i po raščlanjenoj socijalnoj konfiguraciji i simboličkim funkcijama. Zbog toga je poput transparentnog urbanog modela podesan za proučavanje novije povijesti jednog dalmatinskog gradića, s protagonistima koji su konkretni *mali* ljudi s imenima i prezimenima. Autor u knjizi potanko razlaže socijalnu i ekonomsku strukturu zaostalog grada i njegova teritorija. Relativno nedavna zbijanja udaljuju se u zaborav, stoga je doprinos dr. sc. Marijana Čipčića iznimno

---

80 Stanko Piplović, *Vojnopomorska hidroavionska baza u Divuljama između svjetskih ratova*, u: Naše more “Mare nostrum” (1069.-2019.) prigodom 950. obljetnice prvog spomena Jadrana „našim morem“, Danka Radić (ur.), Split 2022., 449-484. O vojnopomorskoj hidroavionskoj bazi u Divuljama između svjetskih ratova izlagao je na znanstvenom skupu Naše more “Mare nostrum” (1069.-2019.), (Split 12. 11. 2019. Organizatori: Hrvatski pomorski muzej Splitu i HAZU Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Splitu).

81 Stanko Piplović, *Građevinski sklop franjevačkog samostana na Travarici u Trogiru kroz prošlost*, u: *Osam stoljeća štovanja Gospe od Anđela i prvog franjevačkog samostana u Trogiru*, u: Zbornik radova znanstvenog skupa, Trogir-Arbanija, 18-19. 10. 2018., Trogir-Split 2022., 39-60.

82 Marijan Čipčić, *Trogir, između svjetskih ratova (1918.-1941.)*, Split, 2021.

vrijedan. Akribično, proučavanjem svih aspekata života, autor je uspio osvjetliti prilike kratkog, no burnog razdoblja iz prošlosti jednog dalmatinskog gradića,” istaknuo je na predstavljanju knjige u Trogiru prof. emeritus Ivo Babić.

Dakako, valja istaknuti da je dr. sc. Stanko Piplović radio i na smjernicama zaštite baštine u uvali Racetinovac na otoku Čiovu kao dijelu Urbanističkog plana turističke zone. Stoga se nadamo da će zasigurno priložiti i rad za *Okruski zbornik* koji je u pripremi. Još je nekoliko radova dr. sc. Piplovića koji su u pripremi za tisak. Jedan je od njih *Kaštel Kamerlengo u Trogiru. Tip mletačke vojarnje na istočnoj obali Jadrana* koji je izlagao na znanstvenom skupu *Pod sjenom krila*, održanom u Trogiru 4. i 5. studenoga 2021. godine u organizaciji: Hrvatskog instituta za povijest i Muzeja grada Trogira.

****

Važno je istaknuti da dr. sc. Stanko Piplović desetljećima svakodnevno skenira dalmatinske građevine i njihovu povijest, posebice one splitske i trogirске, kroz razne studije i rasprave, arhivske isprave, novinske članke, te im posvećuje svoje brojne radove, studije i novinske napise, knjige, a njihovim autorima i monografije. Pitamo se za porijeklo energetskeg potencijala koji pokreću njegovo začuđujuće opsežno životno djelo.

Dr. sc. Stanko Piplović uglavnom svoju pažnju posvećuje 19. stoljeću koje je već postalo pretposljednje i tako juri sve dublje u prošlost s rizikom zaborava. Međutim, zahvaljujući radovima našeg slavljenika održava se kontinuitet između davne prošlosti i one nedavne o kojoj Piplovićeva istraživanja stvaraju dragocjenu vremensku sponu za vrijeme kad 19. stoljeće postane davnina.